

# YENİ TÜRK

## MECMUASI

İSTANBUL HALKEVİ TARAFINDAN AYDA BİR ÇIKARILIR

<i>A. Rıza</i> . . . . .	Dünyanın bozuk işleri	721
<i>Mehmet Saffet</i> . . . . .	Türk inkılâbının karakterleri	733
<i>Menemenlizade Ethem</i> . Profesör Hans Kelsen'e göre demokrasi mahiyeti - kıymeti . . . . .		737

### - ŞİİRLER -

<i>İlhami Bekir</i> . . . . .	Gazi M. Kemal	746
<i>Orhan Seyfi</i> . . . . .	Spor marşları	748
<i>Ömer Bedrettin</i> . . . . .	Kış pınarları	749
<i>Meliha Avni</i> . . . . .	Düğün günü	750
<i>Behçet Kemal</i> . . . . .	Bir kadın arkadaş ve onlar	751

*Hatemi Senih*, Filezofik düşünüşün tipi 751 | *Nezahat Sabri*, Nis Yeni Türkiye Konferansları, Umumî kültür meseleleri 755 | *Salih Murat*, İnkılâp asrı 765 | *Nizamettin Nazif*, Akbaş 771 | *Mahmut Yesari*, Tahtakurularına yem 782 | *Selâmi İzzet Garp* şaheserlerinde aşk kurbanları 785 | *Sami Cemal*, Bugünkü spor faaliyeti Türk gençliğini ve Türk halkını tatmin ediyor mu? 790 | *Nahit Sırrı*, Kitaplar arasında, Anadilden derlemeler 796.

İki forma ilâve: Ahlâk ve Dinin İki Kaynağı MEHMET EMİN  
Beyin BERGSON dan tercümesi

Fiati 30 kuruş

1933  
İSTANBUL  
DEVLET MATBAASI

# AKBAŞ

Nizamettin Nazif

[B. M. M. Reisi Kâzım Paşa Hazretlerine Akbaş günlerini hatırlayan bir vatandaş hürmet ve hayranhâle...]

Pırnar kümeleri arasındaki boz lekeler otsuz topraklardır. İnsanın suratı, kışın ocak başında kalmış bir keçi derisi gibi buruşup gerilerek çatlıyordu:

Sert bir rüzgâr esiyordu.

Otsuz topraklarda koyunlar otlayordu. Suratı örs sallayan eller gibi nasırlanmış bir çoban, yosunlu bir kayanın üstünde oturuyordu. Elinde budaklı uzun bir değnek vardı; ve çoban dikenli yaprakları kenetlenmiş bir pırnar kümesine bu değneği sokup çıkarıyordu.

Sert bir rüzgâr esiyordu.. Biribirinin sırtında parçalanarak, uğuldayarak bir bozgun sürüsü gibi dalgalar boğazı aşıyordu. Bu dalgalar arasında gemiler vardı. Ve bu gemiler zırlı gövdelerini saran köpüklü sulara sallanmadan durabiliyorlardı.

Kâh o sahile dönüyorlar, kâh bu sahili geziyorlardı. Tartlerinden ve grandi direklerinden gerdan kıran harp bandıralarından piyangoda kazanılmış bir neticenin alışılmamış, sonradan görme gururu ne belliydi! Bunlar yarımada pазvantlık ediyorlardı. Salhanelik koyunları bekleyen mandıra çomarları gibi..

Çoban gözlerini bunlara dikmiş bakıyordu. Karadenizin suları Akdenize akıyordu.. Fransız filotillâsının küçük tekneleri kâh başlarıle, kâh kıçlarıle denize gömülüyorlar, uzaktan bulanık sulara balık

avlayan balıkçılara benzeyorlardı. Ve güneş.. batıyordu.

Otsuz toprakları örten bulutsuz mavilikler altında bir kaval sesi işidilinceye kadar çoban o yerde kaldı. Fakat vaktaki kamışı çatlak bir kaval, nezleli bir hırıltı gibi boşlukları burgulamağa başladı; çobanda örpermeye benzer anî bir kımıldanış oldu. Ve öyle bir zıplayışla yerinden kalktı ki, budaklı değneğin ucu avcundan kurtuldu. Pırnar yığını, ortasına tığ geçirilmiş bir yün yumak gibi gerisinde kaldı. Suratı nasırlı çoban koşarak uzaklaştı.

Otsuz topraklı yer yayvan bir tepe idi. Bir tepenin ya bir tarafı, ya iki tarafı veya her tarafı vardır. Zülüfleri saçkırana uğramış bir müflis kafasını andıran bu tepeye gelince, bunun iki tarafında birer yar vardır. Çoban sola doğru koşmuştu. Bu iniş, kıvrıla kıvrıla yarımadaın içine uzanan dar bir vadiye iniyordu. Sağ tarafta genişçe bir kumsala inen yarın eteğinde, tek katlı taştan bir binanın harabesi ve buna epi uzakta, bacasından duman tüten, konserve sandıklarıle yapılmış, çatısı teneke kaplı bir pavyon gözüküyordu.

çoban dar vadiye inince kaval üfleyen adamı gördü, bu sırtını cılız ve yapraksız bir ağaca dayamış, kucağında oturan mini-mini bir oğlağın külrengi tüylerine gözle-

rini daldırmıştı. Ona yaklaştı, kaval sesi işitilmez oldu.

Gelen çoban oturan çobana bir şeyler söyledi.

Oğlak meleyerek doğruldu; koşarak, zıplıyarak küçük bir keçi sürüsüne karıştı. Sonra çobanlarla keçiler yavaş yavaş bayırı tırmandılar. Otsuz topraklarda otlayan koyunlar da bu sürüye katıldılar.

Güneş artık kaybolmuş, dalgalar gözleri oyulmuş Beniisrail esirleri gibi birbirinin sırtını kırbaçlıyarak rüzgâr nereye e-verse oraya saldırıyorlardı.

Zırlılar ışıklarını yakmışlardı. Birdü- züye denize batıp çıkan torpitolar yanıp sönen sinyal fenerleri ile uzakta işaret veren bir helyosta bölüğünü andırıyorlardı.

Sert bir rüzgâr esiyordu..

Kumsalda bir borazan kısa bir boru örtüdü.

Çatısı teneke kaplı pavyonun arkasındaki yamaçta, tutuşan bir odun yığınının dumanlı alevleri yükseldi. Bu alevler yayvan tepenin otsuz topraklarını da aydınlat- tılar. Fakat bu ziya içinde ancak pınar kü- meleri kara birer renk gibi göze göründü- ler. İşte bukadar..

Çobanlarla sürü karanlıklarda erimiş gibi, yahut esen rüzgârlarla kanatlanmış ta havaya karışmış gibi kara kaybolmuşlardı.

.....  
.....

Ertesi sabah "Biga" ve havalisi Millî Kuvvetler Kumandanı Köprülü Hamdi Bey, odasına giren iki adama birer sade kahve ısmarladıktan sonra gümüş savatlı sigara kutusunu önlerine sürüyordu. Svraları yer yer dökülmüş bir divardaki takvim

336 ncı hicret senesinin on beşinci gününü gösteriyordu. Bu iki adam bir gün evel, yayvan tepede karanlıklara karışan iki çobandı.

Hamdi Bey misafirlere kibrit kutusu- nu da uzatarak söze başladı:

— Verlien vazife tamamen ifa edildi değil mi?

— Evet Hamdi Bey..

— Öyle ise Rıza Bey.. neler gördün? Anlat bakalım..

Suratı nasırlı imiş gibi bir tesir yapan adam bu suale cevap verdi:

— Karşı yakayı karış karış gezdik. Depoların etrafında bizzat ben bir hafta ge- celedim. Büyük pavyonda kırk yedi nefer yatıyor. Bir çavuş, bir bölükemini, iki ta- ne de zabıt var. İşte baskına uğrayacak olanlar bunlardır.

— Peki amma etrafta başka bir kuv- vet yok mu?

— Var.. hem de depo ile bu kuvvetler arasında telefon bile uzatılmış. Ayrıca bir telgraf istasyonu da kurmuşlar.. fakat ben hesabımı yaptım. Biz bu işi başarabilece- ğiz.

— Öyle ise derhal harekete geçelim.

Hamdi Beyle Rıza Bey başbaşa ver- diler. Diğer misafir odadan çıktı.

Acaba bu iki adam nasıl bir muam- mayı esrara bürümekle meşgul bulunuyor- lardı?

Şu muammayı halledelim:

Osmanlı Devletinin başlangıcı ile Türkiye Devletinin başlangıcı arasında e- hemmiyeti çok bariz bir fark vardır. Os- manlı harsı bu vatanın bize "dört yüz as- landan yadigâr kaldığını" mektep talebe- lerini sokaklarda bağırarak unutturmamak

isterdi. Bir avuç aşiretten muazzam bir devlet kurulduğunu söyleyenlerden biri de Osmanlı Şairi Namık Kemal değil midir? Anlaşıyor ki, yıkılan İmparatorluk az fakat öz bir kuvvetin canlılığı ile yaratılmıştı. Diyelim ki, bu bir hakikattir. Bitaraf bir gözle bakanların daima itirafa mecbur olacakları bir başka hakikat daha vardır!

Bugünkü Türk Devletinin kuruluşu "millet yaratma" san'atinin muhakkak bir şaheseridir.

Çünkü yeni devleti kurarken, devletin evel dört yüz aslanlık bir millet tohumu yaratmak lüzumu karşısında da kalınmıştır. Mütarekede İmparatorluk ahşap paşa konakları enkazile, küçüklü büyüklü kütleler halinde birbirinden ayrı ve daima aykırı istikametlerde harekete müheyya tam on dört milyon adam bırakmıştır. Binaenaleyh yeni bina için temelden başlamak ve temeli atmak için bütün bu aykırılıkları bertaraf etmek lâzımgelmişti. İşte bu eserin en güç ve "başarıldığı için" en muazzam tarafı budur. Bir cemiyetin içinde küçük ve fakat çok dinamik bir çekirdek yaratmak masal denilecek kadar kolay değildir. Ona şuur vermek, ona heyecan vermek, onu vecde getirmek ve nihayet.. onu silâhlandırmak ve bilhassa silâhlandırmak lâzımdır. İşte 336 senesi Kânunusanisinin sonlarına doğru bu lüzum adam akıllı kendini hissettirmeğe başlamıştır. Dünya siyaseti hergün bir başka kalıba giriyor, çıkan beynelmilel hadiseler Anadolu ihtilâlcilerine hergün biraz daha emniyet, itimat ve ümit veriyordu. Fakat.. silâh vermeyordu.

"İtilâf Devletleri Mütareke ahkâmı

mucibince [\*] Ordumuzun bütün silâh, cepane ve harp vasıta ve malzemelerine vaziyet ederek bunları depolara doldurmuşlar ve kendi askerlerinin muhafazası altına almışlardı. Anadolunun en iç yerlerindeki askerî mevkilerde bulunan tüfeklerin sürgü kollarını, ağır ve hafif topların kamalarını bile memleketin sahil kırsımlarına celbettirmişlerdi. En büyük depolar İstanbulda ve Gelibolu Yarımadasında tesis olunmuştu."

İşgal kıtaatı kim bilir nasıl bir siyasî lüzum hissederek bu depoların dahilî işlerinde Türk zabitlerini kullanmakta devam etmişlerdi. Fakat silâhlı düşman muhafızları depolar etrafında izinsiz kuş bile uçurtmayorlardı.

İzmiri işgal eden Yunan kıtaatı ise İzmir ve Manisadaki silâhlarla cepaneleri merasimsiz musadere etmek -istemişlerdi. Bu, silâhlarla cepanelerin bir daha dönmek üzere bizden yollanmaları demek olacaktı. Büyük İtilâf Devletleri bir dereceye kadar silâhların bizim malımız olduğunu kabul etmekte bulunuyorlardı. Binaenaleyh "Mütareke ahkâmına tevfiikan ve muvakkaten bu silâhların da İtilâf Devletleri muhafazasına verilmesini" istedik. Fakat yunanlılar ağır bastıkları için, uzun münakaşalar cereyan ettiği halde istenilen netice elde edilemedi. Yalnız Yunanlılar prensip itibarile bu silâhları İtilâf Devletleri namına teselüm etmiş olmayı kabul ettiler. Bu şerait içinde ne yapılabilirdi?

1 — Anadolu içindeki top ve tüfekler kamasızdı, bu vaziyette istifade mümkün değildi.

[\*] Kâzım Paşa Hazretlerinin hatıratı Shf. 81. Henüz intişar etmemiştir. Gayrimatbudur.

2 — Mühim bir kısım silâhlarımız düşman depolarında bulunuyordu.

3 — Dışarıdan silâh tedariki kabil olamıyordu.

Evvelâ İstanbuldan kaçak olarak sürgü kolu ve top kaması tedarik etmek düşünüldü. Birçok fedakârlıklarla elde edilen netice pek zayıf oldu. Kaçak malzeme mevcut silâhlara nasıl kâfi gelebilirdi? Türk san'atkârlarından ve yerli malzemeden istifade etmek düşünüldü, Balya Madenindeki Fabrikalarda acaba top kaması yapılamaz mıydı? Derhal teşebbüs edildi; fakat muvaffakiyetli bir netice çıkarılmadı.

"Nihayet öyle bir zaman geldi ki, [\*] elimizde bulunan Alman tüfeklerinin cepanesi tamamen azaldı. Buna mukabil Osmanlı tüfeklerine mahsus cepane mevcuttu. Alman tüfeklerini Osmanlı fişeği atabilecek surette tadil ettik. Fakat bu da tüfeklerin balesitik kıymetlerini azaltmak gibi bir tehlike doğurdu. Zira iki cins tüfeğin çapları arasında mahsus derecede fark vardır. Fakat başka çare de yoktu. Hulâsa silâh ve cepane tedariki için çekilen müşkülât tasavurun fevkimde idi. Ahali kâmilten cephelere koşmağa hazır ve müheyya buldukları halde kendilerine verilecek silâh bulunamıyordu."

İşte bu sırada On Dördüncü Kolordu Kumandanı Vekili Kâzım Beyin dimağını çok cüretkâr bir düşünce yormağa başlamıştı. İtilâf Devletleri bize ait silâhların mühim bir kısmını Akbaş depolarına yığmış bulunuyorlardı. Akbaş, Lapseki ile karşı karşıyadır. Acaba bir gece Lapsekiden

kalkacak bir müfreze anı bir baskın yaparak Akbaş depolarını zapt ve silâhları hakikî sahiplerine iade ettiremez mi idi?

Bu sual kâğıt üzerinde gayet basit görülür. Lapsekiden karşıya geçilir ve iş olur biter zannedilir. Lâkin o devirde bu küçük seyahatten daha imkânsız veya hut imkânları mahdut bir başka teşebbüs yoktu.

Boğazda Akdeniz İngiliz filosuna mensup büyük gemiler ve bir Fransız filotillâsı sırf bu silâh depolarını muhafaza için demir atmış bulunuyordu. Akbaş en son sistem mitralyoz ve makineli tüfeklerle tahkim edilmişti. Deponun etrafında ve etrafa hâkim tepelerde ve sırtlarda birkaç nöbetçiler vardı. Fazla olarak yarım saat cennupta bir Fransız alayı çadırılı ordugâh kurmuş bulunuyordu.

İtilâfçıların bu depoya karşı bu derece büyük bir dikkat ve alâka göstermeleri sebepsiz değildi. Çünkü burada başlıbaşına bir ordu kurabilecek çephe, silâh ve yüzlerce mitralyoz vardı.

335 senesinin son aylarında kapitalist devletler, Rusyadan bolşevikliği askerî bir müdahale ile kaldıracabileceklerini henüz zan edebiliyorlardı. Hatta şuraya buraya dağılmış olan Verangelci askerleri tekrar disiplin altına alıp silâhlandırmak ve yeniden Kırımı ihraç etmek istiyorlardı.

İstanbulda işgal erkânıharbiyeleri bu iş için akbaş deposundaki silâhlardan istifade etmeğe kalkışmış, istanbuldaki son Osmanlı meb'uslar meclisindeki liderler(!) de kendilerini teşciğ etmişlerdi. İstanbul hükûmeti de müsaadesini deriğ etmemişti. On dördüncü Türk Kolordusu Kumandanı

[\*] Paşanın hatıratından.

kararını verince derhal tatbika geçmek istedi. Çünkü biraz daha gecikmek silâhları gözden çıkarmakla müsavi olacaktır. Veran-gel ordusuna silâh taşımak için yola çıkarılan fransız şileplerinden bir kısmı, esasen gelmişler, buğazda demir atmışlar, bekliyorlardı.

Erkânıharp Kâzım Bey artık uykularını feda etmiş, hep bu müşkil işi emniyetle başarmanın çarelerini aramakla meşguldü. Akbaştaki silâhları kaçırmak... Fakat nasıl? ne zaman? kiminle?

Rumeli cihetinde Millî Kuvvet teşkilâtı yapılmamıştı. Biga ve Lâpseki taraflarında bile esaslı bir teşkilât yoktu. Halbuki kaçırmaması düşünülen şey asgarî yirmi bin tüfek, beş bin cepane sandığı ve birkaç yüz makineli tüfekti.

Haydi diyelim ki, «İtilâf donanmasına çaktırmadan bir müfreze akbaşa kadar gidebilecektir.» Fakat bu müfreze bukadar ağır bir yükü üç dört sat içinde bigaya nasıl nakil edebilecekti? vesait yoktu.. iskele yoktu.. hiçbir şey yoktu. İlk geçişte işin farkına varamayan donanma avdette bu darbeyi mukabelesiz bırakacak mıydı?

Baş hummalar içinde yanan kumandan, maiyetinde bulunanlardan birini seçebildi. Bu Köprülü Hamdi Bey namında mert bir ihtilâlcı idi. Kendisine tevdi edilen muazzam işin içinden çıkabileceğini kestirmiş miydi, kestirmemiş miydi? Burası malûm değildir. Fakat gayet basit bir vazife almış gibi gülümsedi:

— Başüstüne Beğim...

İşte köprülü Hamdi Beyin ağzından çıkan yegâne cevap.

Ertesi gün Balıkesirdeki on millî müf-

rezeciyi arkasına takmış, Bigaya yollanmıştı bile..

O sırada Anzavur taraftarları henüz Gönen havalisinde hüküm sürebiliyorlardı. Dıramalı Rıza Bey[\*] müfrezesi bu mıntakada ihtilâl lehine bir asayiş temin etmeğe memur bulunuyordu. Civar mıntakalarda Çerkez Ethem'in kuvveti vardı. Çerkez Ethemle araları açıldığı için Dıramalı Rıza Bey tenkil vazifesini gördükten sonra tekrar Salihli cephesine avdet etmemiş ve on dördüncü kolordudan bir başka vazife istemişti. Kâzım Bey derhal ona da aynı emri verdi. Dıramalının yanında kırk adamı vardı; Hamdi Beyin maiyetinde de on.. Bu elli adam Rıza Beyin emrine girecek ve Rıza Bey doğrudan doğruya Hamdi Beyin direktifleri ile hareket edecekti.

Dıramalı Rıza, sergüzeşterleri seven, tehlikeden yılmıyam bir adamdır. Derhal Gönenden kalkıp Bigaya vardı.

Kâzım Bey halâ işin bu bir avuç adamla başarılacağına kani değildi. Biga civarında hüküm süren «Kara Hasan» müfrezesini de Hamdi Beyin emrine vermediği düşündü. Kara Hasan o civarda her şeye baş kaldırmış bir sergerde halinde yaşıyordu. Hamdi Beyin emrine girip girmeyeceği şüpheli ve kabul etmeyeceği bir vazifeyi kendisine teklif etmek o zamana göre tehlikelidi. Maamafih serkeşlik etmeden Kara Hasan on dördüncü kolordu kumandanına baş eğdi.

Müfreze hazır.. hazır ama vasıta?

Bittabi Bigada görülmemiş bir kahramanlığa hazırlananlar burasını düşünmüşlerdi. Mavnalarla geçiririz diyorlardı. Fakat Mav-

[\*] İstanbulda Damat Ferit tarafından idam edilmiştir.

na nerede idi. Ve bukadar dinamik bir iş, mavna süratine emniyet edilebilir miydi?

Kâzım Bey bu işin de yolunu buldu. İstanbulda Akdeniz Buğazı Kumandanı olan Galatalı Şevket Bey bir iki gün sonra on dördüncü kolodru kumandan vekili imzasile Balıkesirden çekilmiş bir telgraf aldı. Bu telgrafta aynen şu satırlar vardı:

«Lâpseki ve Karabiga civarında kalan kolorduya ait eşyanın Bandırmaya nakli için bir motör gönderilmesini ve motör kaptanına da Lâpsekiye tarafımdan gönderilen memur tarafından verilecek emre göre hareket etmesi lüzumunun tebliğini rica ederim».

Şevket Bey derhal bu talebi yerine getirdi. Bittabi kolorduya nakil edilecek eşyadan eser bile yoktu ve Lapsekideki kolordu memuru da zabıt elbisesi giymiş olan Hamdi Beyden başkası değildi.

Kâzım Bey işin bu tarafa meşgul olur ve bütün vesaiti temine çalışırken Hamdi Beyle Dıramalı Rıza Bey de Lapsekide bir başka karar almış bulunuyorlardı.

Yapılacak şey bir baskındı. Baskını yapacak müfrezenin evvelâ düşmanı tanıması lâzım gelmez miydi? Bunun için de az görüp çok anlayacak ve düşmanın eline düşmeden bu işi başaracak bir iki arkadaşın Akbaşa geçip civarı tetkik etmesi icap ediyordu. Fakat hangisi gitmeli idi?

İki arkadaş bu sorunun cevabını kestirme buldular. Kura çektiler, iş Dıramalı Rızanın başına düştü ve Dramalı hemen iki arkadaşile Anadolu tarafına geçti. Çoban kıyafetine girmiş, birkaç keçi ile bir iki koyun tedarik etmişti. Silâh patlatmadan

zapt edebilmek için evvelâ Akbaşı kaval çalarak tevaf ettiler.

İşte rüzgârlı gece bir hafta devam etmiş olan bu kavallı tarassutun son gecesi idi. Etrafı iyice anladıktan sonra Dıramalı Rıza bir arkadaşını Fransız alayının çadırı ordugâhına göndermiş orasını da tetkik ettirmişti.

Dalgın dalgın beklediği haber işte bu son haberdirdi.

Fransız alayı gayet lâkayt bir ruhî atalet içinde bulunuyordu. İkinci çobanın yaptığı tetkik yolu göstermişti. Ve bu hal kahramanlara bir kat daha enerji verdi.

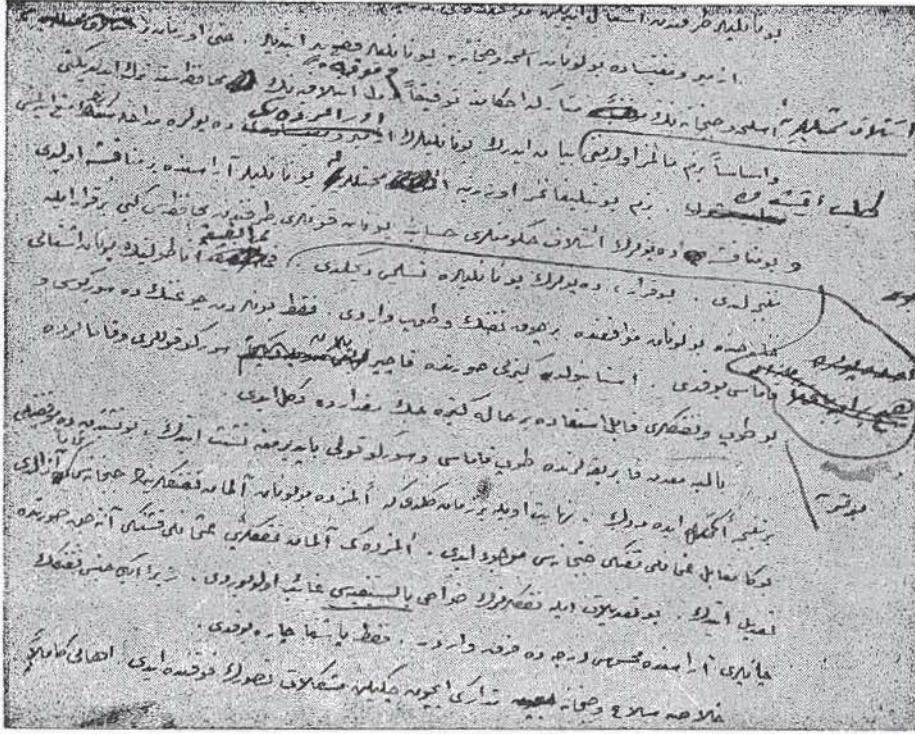
Üç dört gün sükûn içinde geçti. Nihayet bir gün müstahkem mevki kumandanlığından gönderilen motör -Lâpsekiye ulaştı. İşte o günün gecesi mev'ut olan gece oldu.

(Buradan aşağısını hâdisenin kahramanı olan Büyük Millet Meclisi Reisi Kâzım Paşa Hz. den dinliyelim:)

Paşa henüz tab'edilmemiş olan hususî hatıralarının kendi el yazılarıyla yazılmış olan "81 - 85" inci sahifelerinde, Türkün her zaman kahramanlık gösterdiği Akdenize bakan boğazda 336 senesi Şubatının 26/27 gecesi cereyan eden ve kendileri tarafından hikâye edilmemiş olsa ve bulunanlardan birçoğu bugün berhayat olmasa kimsenin kolay kolay inanmayacağı hâdiseyi şöyle kayıt buyuruyorlar:

— Müstahkem mevki den gelen motör Lapsekiye gelince, geceleyin Anadolu sahilinde bulunan kayık, mavna gibi vesaiti nakliye orada motöre raptedildi. Bunlarla beraber otuz kadar da silâhlı Kuvayı Milliye efradı 26/27 - 1 - 36 gecesi Rumeli sa-

hiline hareket ettiler ve İtilâf sefainine görünüşten karşı tarafa geçtiler. Hepsinin ren iştirak ettirilmişlerdir. Ortalık ağır- madan sekiz bin tüfek, beş bin sandık ce-



ayrı ayrı ifa edecekleri vazifeler esasen muayyen olduğundan derhal işe başladılar.

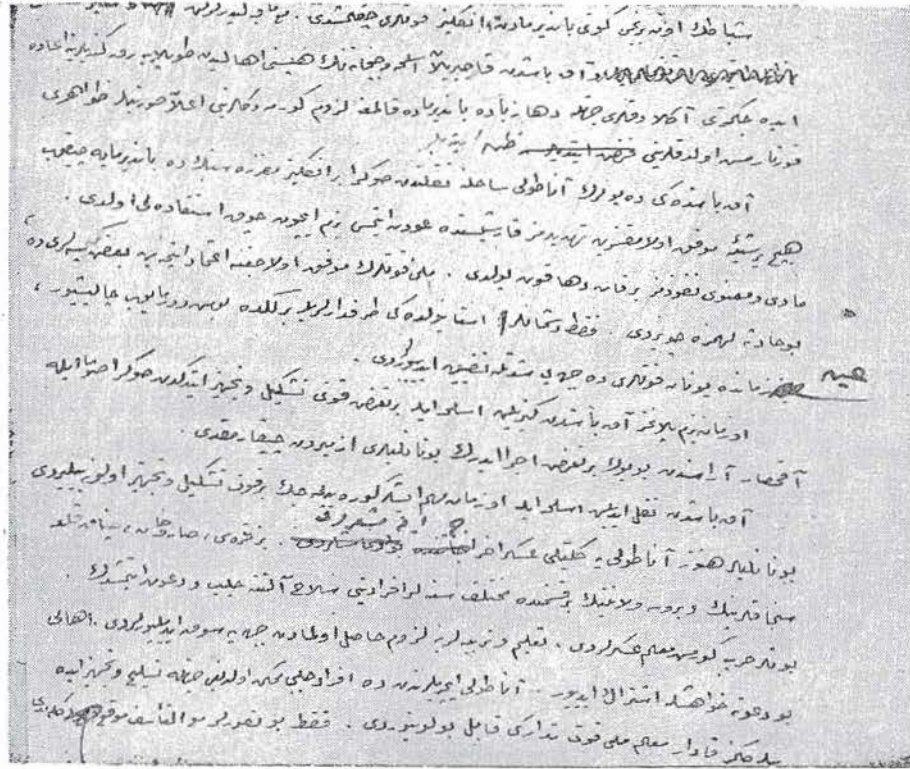
Karşı tarafa geçen Millî müfrezemiz efradı evvelâ telefon hatlarını kestiler. Badehu depolardaki Fransız nöbetçilerinin kollarını bağladılar. Ondan sonra muhafız müfrezenin ikamet ettiği binayı sardılar. Ve bombalarla müfrezenin yattığı kovuş dahiline hücum ederek teslim olmalarını teklif ettiler. Niye uğradıklarını şaşırın müfrezeye efradı tabiatile teslim oldular. Evelce yapılan istihzarat ve tertibat mucibince yakın köylerden getirilen ahali ve Kuvayı Milliye efradı depodaki esliha ve mühimmatı sahildeki kayık ve mavnalara nakletmeğe başlamışlar, hatta teslim olan Fransız müfrezeye efradı da bu nakliyata ceb-

pane, üç yüz mitralyoz kayıklara yerleştirilmiş bulunuyordu. Efradımızın faaliyet ve icraatı ve tertibatımız o kadar muntazam cereyan etmiştir ki, civardaki depoların muhafızları ile diğer müfrezeler ve İtilâf sefaini harbiyesi sabaha kadar hiçbir şeyden haberdar olmamışlardır. Sabah olmazdan evel Fransız muhafız müfrezesinden yirmi nefer de dahil olamk üzere tahmil edilen esliha ve mühimmat ile avdet eden fedakâr kahraman Kuvayı Milliye efradımız Lapseki civarına muvasalat ettiler.

İtilâf kıtaatı donanmasının alessabah hâdiseden haberdar olacakları muhakkak bulunduğundan bu sahilde de tahliye tertibatı tamamilen hazırlanmıştı. Tahliye ameliyatı kısa bir zamanda hitam buldu.

Esliha ile mühimmatın sahilden dahile doğru hemen nakline başlandı. bu suretle sahilden vukubulacak herhangi bir tecavüze karşı getirilen esliha ve mühimmatımız tahtı emniyete alındı. O gün bir Fransız sefaini harbiyesi Lapseki önüne gelmiş, fakat ortada kaptan ve mürettebatı karaya

bizi memnun ediyordu. Hâdiseye şayi olunca Kuvayı Milliye mensubin ve taraftarını ilânı meserret ettiler. Her taraftan tebrik telgrafları geliyordu. Bu münasebetle Gazi Mustafa Kemal Paşa Hazretleri de heyeti temsiliye namına yazdığı tebrik telgrafında bu hareketi Türklerin Ana-



çıkarılmış boş bir motörden başka bir şey bulamadığından bütün hiddetini bu boş teknedен almıştı. Badehu Fransız müfrezesi efradı iki günlük yiyecekleri yedlerine verilerek iade olundular. Merhum Dramalı Rıza Beyin bu hâdisede pek çok hizmeti görülmüştür.

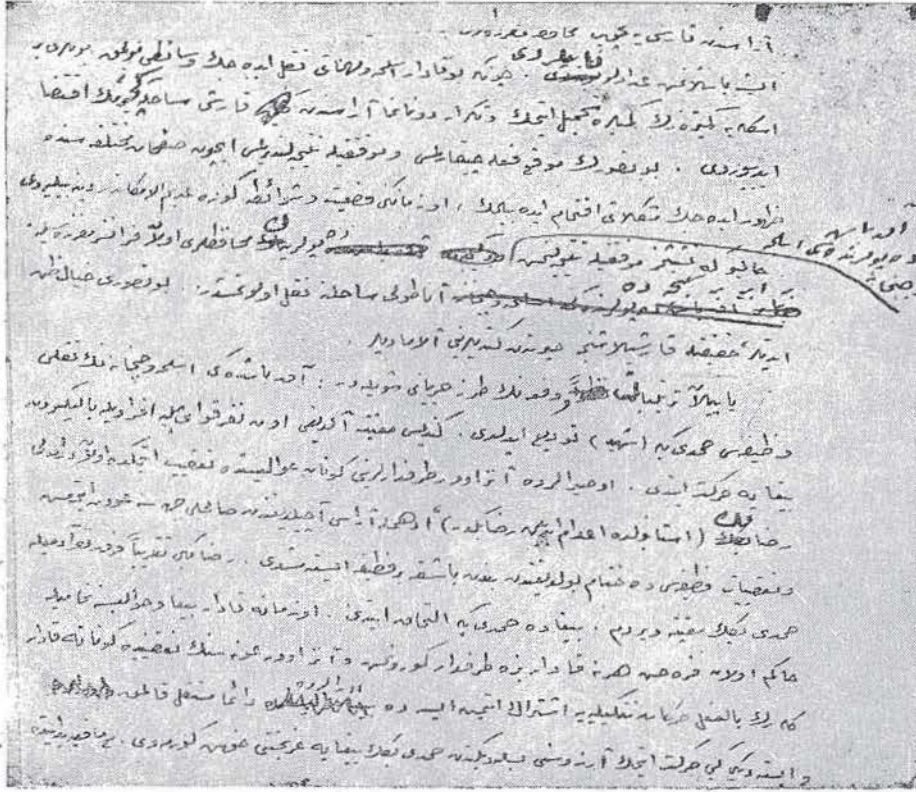
Hâdisenin o zamanki ehemmiyetini izah etmeğe hacet görmiyorum. Tertibat hususunda gösterilen maharetten ziyade elde edilen esliha ve mühimmatın kıymeti

dolu sahilinden Rumeli sahiline ilk geçişlerine müşâbih ve hatta ona faik bir cesaret ve fedakârlık addettiğini bildiriyordu. Bu hususta Mustafa Kemal Paşa Hazretlerine yazdığım şifre ile gelen cevap ve Mustafa Kemal Paşa Hazretlerinin tamimi suretleri zirdedir [Paşanın hatıratına merbut 239 ve 240 numaralı vesikalar].

Diğer taraftan düşmanlarımız pürgazap ve hiddet kesilmiştiler. İstanbul Hükümetini protosto ettiler. Ve bazı zevatı takibe

başladılar. O vakit Harbiye Nezareti Seryaveri olan Erkânıharp Salih Bey (Hâlen Kolordu Kumandanı olan Salih Paşadır.) bana yazdığı bir şifrede İngilizlerin beni Harbiye Nezaretinden istediklerini ve Akbaş meselesinden dolayı İstanbul Hükûmetini tazyik ettiklerini bildiriyordu.

gelmiş demirlemişlerdi. Akbaştan alınan eslihanın derhal iadesini talep ettiler. Bu gibi tehditlerin hiçbir tesir icra etmiyeceğini henüz anlıyamadıkları görülüyordu. Bu hususta müracaat eden İtilâf zabıtlarından birine lâtife olarak muhafız müfrezeye efradı, Akbaş deposundaki esliha ve



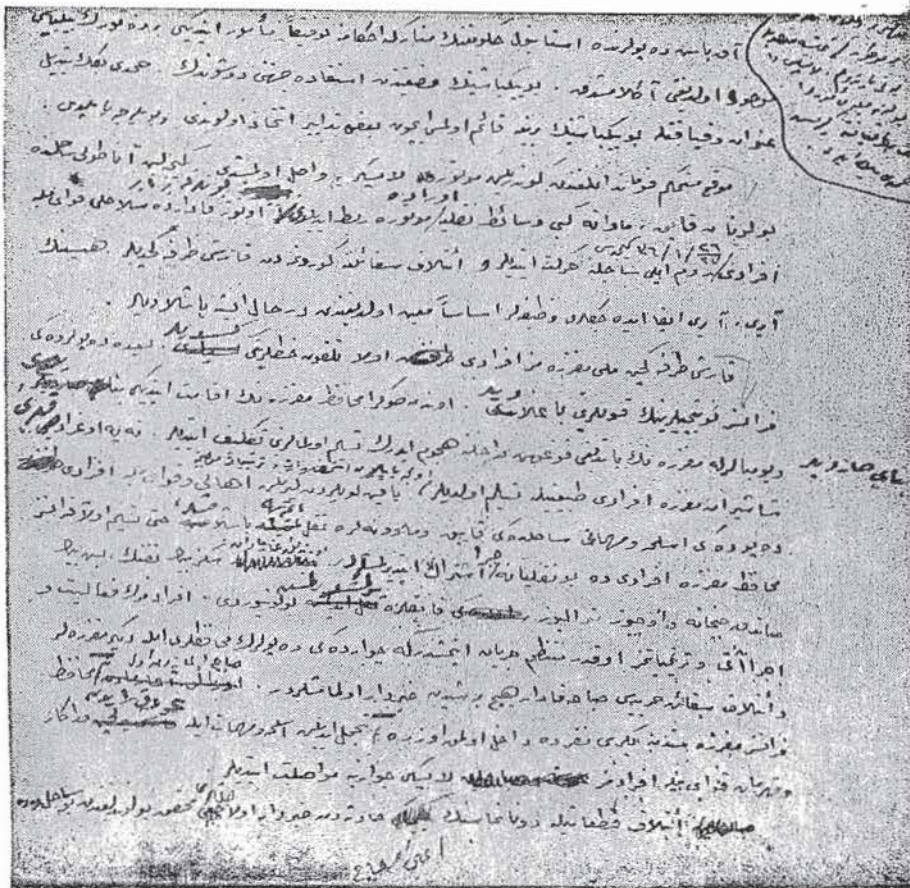
İngilizler benim İstanbul'a gitmiyeceğimi bitabi biliyorlardı. Onların asıl maksatları Kuvayı Milliyyeye taraftar addolunan yeni İstanbul Hükûmetini müşkül vaziyette bırakmak ve İstanbul'daki Kuvayı Milliye taraftarları aleyhine takibata vesile bulmak olduğu şüphesizdi. İngilizler bununla da iktifa etmiyerek Bandırmaya iki bölük asker ihraç ve kasabayı işgal ettiler. İtilâf sefineleri Bandırmanın önüne

mühimmatı Trakyadaki rumlar vasıtasile Yunanlılara peyderpey, para mukabilinde satmışlar, halbuki şimdi bunların Varangel Ordusuna verilmesi mukarrer bulunduğu cihetle depoların bilâhare aranıp boşalmış olduğu görülünce kendilerine tabii mes'uliyet tevccüh edeceğini anlamışlar ve yağmaya uğradı demek için cüz'î kalan bir miktar tüfeği de bir tertip ile ahaliye kasten yağma ettirmişlerdir. Yoksa bir ge-

cede hiçbir taraftan haber almadan bu kadar külliyetli nakliyatın kabil olamayacağı meydandadır. Ben muvaffakiyetimizin verdiği memnuniyetle bu lâtifeyi yapmışım. Halbuki zabıt bunu ciddi telâkki ederek o yolda bir rapor yazmış ve bu rapor bir zaman "Fransız efradı silâh ve cepaneyi rumlara satmış" diye münakaşa olmuştu.

Bandırmadaki İngiliz müfrezesi orada yerleşmeğe çalışırken biz de bunları Bandırmadan çıkarmak çarelerine tevessül ediyorduk. (İzmire Doğru) gazetesi Bandırmanın işgali aleyhinde şiddetli neşriyatta bulunmakta idi. Balıkesir heyeti merkezi-

yesi de işgali protesto etti ve Bandırmanın derhal tehliyesini istedi. Bu protestoname de ezcümle "Milletimizin ruhundan doğan bu gibi harekâtı muhıkkaya karşı hiçbir tedbir ittihaz edemeyiz. Mücadelâtı Milliyemiz çoluk çocuğu doğranan bir milletin eseri galeyan ve fedakârisidir. Hükûmetin bu gibi mesailde icra edeceği tebligatın infazı mümkün değildir. Bandırma işgalinin devamı vukuatı müessifeye badî olacağı ve efkârı umumiye nazarında Yunanlıları teşci gibi telâkki edileceği şüphesiz bulunan sarih bir tehditten başka bir şey değildir." deniliyordu.



İngilizler Kolorduya verdikleri nota-  
da: Akbaştaki silâh ve cepanelerin kaldı-  
rılması İngiltere Hükûmetinin aleyhine bir  
hareket telâkki edildiğini ve tekml silâh  
ve cepanelerin ayın on ikisinden yirmi do-  
kuzuna kadar ve bundan mes'ul olan eşha-  
sın da on beşine kadar teslimini iş'ar ve  
talep ediyorlardı.

Buna mukabil ben, Kuvayı Milliye-  
den bir müfrezenin Susıgırlık civarında  
içtimanı emretmişim. Bu müfrezenin  
Bandırma civarında faaliyette bulunmasını  
da emrime ilâve ettim. Aynı zamanda  
Bandırmayı tahliye etmedikleri takdirde  
Kuvayı Milliye'nin oradaki İngiliz kuvve-  
tine tecavüz edeceğini bildirdim. İngiliz-  
ler Akbaştan alınan silâhların iadesi için  
yazdıkları tehdidin müessir olmadığını ve  
bilâkis Bandırma işgalinin aleyhlerinde bir  
tecavüz ihtimali karşısında Bandırmayı tah-  
liye etmeği tercih ettiler. [İngilizler İstik-  
lâl muharebatı esnasında bir çok veziyet-  
lerde sebep zuhûr ettiği halde bile bizimle  
musademedem daima içtinap etmişlerdir.]

Şubatın on yedinci günü Bandırmadan  
İngiliz kuvvetleri çekilmişti. Maamafih  
giderlerken "Akbaştan kaçırılan esliha ve  
cepanelerin hepsini ahalden toplayarak ken-  
dilerine iade edeceğimizi anladıkları cihet-  
le daha ziyade Bandırmada kalmağa lü-  
zum görmediklerini ilân suretile" zavabi-  
ri kurtarmış olduklarını zannettiler.

Akbaştaki depoların Anadolu sahili-  
ne naklinden sonra bir İngiliz müfrezesi-  
nin de Bandırmaya çıkıp hiçbir şeye mu-  
vaffak olamaksızın tehdidimiz karşısında

avdet etmesi bizim için çok istifadeli oldu.  
Maddî ve manevî nüfuzumuz bir kat daha  
kuvvet buldu. Millî kuvvetlerin muvaffak  
olacağına itimat etmeyen bazı kimseleri de  
bu hâdise lehimize çevirdi. Fakat düşman-  
lar İstanbulda taraftarları ile birlikte boş  
durmayıp çalışıyor, aynı zamanda Yunan  
kuvvetleri de cepheyi şiddetle tazyik edi-  
yordu.

O zaman bizim plânımız Akbaştan ge-  
tirilen esliha ile bir taarruz kuvveti teşkil  
ve teçhiz ettikten sonra Soma ile Akhisar  
arasından büyük bir taarruz icra ederek  
Yunanlıları İzmirden çıkarmaktır.

Akbaştan nakledilen esliha ile o za-  
man mühim işler görebilecek bir kuvvet  
teşkil ve taçhiz olunabilirdi. Yunanlılar  
henüz Anadoluya külliyetli asker iharç et-  
memişlerdi. Biz, Karesi, Saruhan, Çanak-  
kale sancaklarının ve Bursa vilâyetinin bir  
kısmında muhtelif seneler efradını silâh  
altına celp ve davet etmiştik. Bunlar harp  
görmüş muallim askerlerdi. Talim ve ter-  
biyelerine lüzum hâsıl olmadan cepheye  
sevkedilebiliyordu. Ahali bu davete ha-  
heşle iştirak ediyor, Anadolu içerlerinden  
de efrat celbi mümkün olduğu cihetle tes-  
lim ve teçhiz edebileceğimiz kadar mühim  
kuvvet tedariki kabil bulunuyordu. Fakat  
bu tasavvurlar maatteessüf mevkii file ge-  
lemedi."

Akbaş şaheserlerle dolu bir kütüpha-  
nenin her an gözönünde tutulacak gözde  
eseridir. Asker ve şuur Türkiyesi <sup>26</sup>/<sub>27</sub> ge-  
cesile, uzun sürmesi pek memul bir karan-  
lığa ilk tenvir tabancasını atmış oldu.